

ВОДИЧ ЗА ПРИМЕНА НА
АРХУСКАТА КОНВЕНЦИЈА
ЗА ЛОКАЛНИ САМОУПРАВИ

Водич за примена на

АРХУСКАТА КОНВЕНЦИЈА за локални самоуправи

Септември 2020

СОДРЖИНА

Вовед	4
Архуска Конвенција	5
Пристап до информации за животна средина	5
Основни правила во врска со пристапот до информации за животна средина	5
Кој има информации за животна средина?	5
Што е информација за животна средина?	6
Овозможување на пристап до информации за животната средина	7
Пасивно информирање	7
Активно информирање	10
Обврски на општините	11
Пристап до информации- најдобри практики.....	13
Учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки за животната средина	15
Што е тоа јавност и засегната јавност?	15
Кој може да донесува одлуки во врска со животната средина?	15
Учеството на јавноста- основни начела	18
Оцена на влијанието врз животната средина	19
Фаза 1: Утврдување на потреба од ОВЖС	20
Фаза 2: Утврдување на обемот на ОВЖС студијата	22
Фаза 3: Утврдување на влијанијата и изготвување на ОВЖС студијата	22
ФАЗА 4: ОДЛУКА	26
Трошоци за спроведување на процедура за оцена на влијанието врз животната средина на проектот	27
Стратегиска оцена на животната средина	27
Можност за учество на јавноста	28
Прекугранична оцена на влијанието кога планскиот документ се подготвува во Република Северна Македонија	29

Прекугранична оцена на влијанието кога планскиот документ се подготвува во друга држава	29
Оцена на соодветноста на СОЖС извештајот	30
Донесување на одлука	30
Интегрирани еколошки дозволи	30
А Интегрирана еколошка дозвола	30
Б интегрирана еколошка дозвола	31
Напомена.....	31
Учество на јавноста- најдобри практики	33
Пристап до правдата	34
Кога засегнатата страна има право да бара пристап до правдата?	34
Пристап до правда при повреда на правото за пристап до информации	34
Пристап до правда при повреда на правото за учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки	35
Пристап до правда – постоечки практики	35

Вовед

Овој прирачник е изработен во рамки на проектот „Архус столче“ спроведуван од Здружението за развој, едукација и еколошка етика – ПОЛИМАТ 13 кој има за цел да придонесе кон подобрување на управувањето со животната средина преку зголемени знаења и учество на засегнатите страни во носењето на одлуки на локално ниво. Зајакнување на капацитетите на локалните власти и граѓанскиот сектор, воспоставување на механизам за соработка и вклучување на граѓанските организации во процесите на донесување на одлуки од областа на животната средина ќе доведе до зголемување на ресурсите и заложбите во спроведување на активности кои се во директен интерес на заедницата.

Проектот „Архус столче“ е регантиран во рамките на националниот проект „Градење на капацитетите на граѓанските организации за животна средина за зголемување на демократските процеси во Македонија“ кој го спроведуваат ЗОР Милиеуконтакт Македонија во партнерство со ЗИЖС Развојна програма, финансиран од Европската Унија. Преку низа активности како што е креирање на Мрежа на здруженија кои работат на полето на заштита на животната средина, во рамките на овој проект за првпат во Македонија е воспоставен Архус центар кој има за цел да ги зајакне капацитетите за примена на Архуската Конвенција на сите чинители како на централно, така и на локално ниво.

Водичот за примена на Архуската Конвенција за локални самоуправи е изработен со цел да им послужи на претставниците на локалната самоуправа односно на претставниците на општинската администрација и членовите на Советот на општините, како алатка за имплементација на Архуската Конвенција и обврските кои тие како носители на одлуки ги имаат спрема јавноста и засегнатите страни во својата општина. Оваа публикација содржи генерален приказ на Архуската Конвенција, со посебен фокус на обврските на локалните самоуправи кои произлегуваат од неа, проследени со националното законодавство и регулатива. Водичот содржи практики кои локалните самоуправи можат да ги применуваат во насока на овозможување на пристап до информации, учество на јавност и пристап до правда за да можат да бидат во служба на граѓаните, нивните потреби и одговорности за обезбедување на чиста и здрава животна средина. Водичот е наменет за претставници на локалните самоуправи, но во исто време е многу корисен и за пошироката јавност, за претставници на граѓанските организации и државни и јавни институции.

Преку содржините, овој Водич за примена на Архуската Конвенција за локални самоуправи и неговото користење од страна на претставниците на локалните самоуправи ќе придонесе кон зголемување на знаењата за Архуската Конвенција, а примената на алатките во пракса, за зголемување на учеството на граѓанскиот сектор во процесот на донесување одлуки.

Архуска Конвенција

Конвенцијата за пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правдата за прашањата поврзани со животната средина, ги поврзува одговорноста на власта со заштитата на животната средина.

Усвоена е во 1998 година на Четвртата министерска конференција „Животна средина за Европа“, во градот Архус во Данска, па затоа е позната и како Архуска Конвенција. Стапи на сила во 2001 година. Архуската Конвенција е транспонирана во Законот за животната средина (Сл. Весник на РМ, бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16).

Основна цел на Архуската Конвенција е јакнење на улогата на граѓаните и невладините организации во процесите на заштита на животната средина.

Таа се фокусира на интеракција помеѓу јавноста и властите, во еден демократски контекст. Архуската Конвенција и дава на јавноста права, а од друга страна на властите им воведува обврски во врска со пристап до информациите, учество на јавноста и пристап до правдата. Конвенцијата содржи три широки теми или “столбови”:

1. Пристап до информации за животната средина;
2. Учество на јавноста во процесите на донесување на одлуки за животната средина;и
3. Пристап до правдата – во случај ако претходните две не се задоволени.

Пристап до информации за животна средина

Пристапот до информации кои се однесуваат на животната средина е регулиран во Поглавје VIII, членови 51-58 од Законот за животната средина.

Основни правила во врска со пристапот до информации за животна средина

- Секој има право на пристап до информации за животната средина без притоа да мора да го докажува својот интерес;
- Правото на пристап до информации се остварува на начин определен со законот;
- Обврска да обезбедат информации за животната средина имаат сите органи определени со законот;
- Одбивање на барањето да се даде информација може да се направи само во определени случаи;
- Органите определени со овој закон имаат обврска да собираат и објавуваат информации за животната средина од делокругот на нивното работење;
- Надоместокот на трошоците за давање на бараната информација ќе бидат во висина која е разумна и не ги надминува реалните трошоци; и
- Незадоволната страна има право на пристап до правдата.

Кој има информации за животна средина?

Обврска да собираат, чуваат и доставуваат информации за животна средина имаат:

- државните власти и други организации и институции, кои се одредени со закон;
- органите на општините;
- органите на Град Скопје;
- органите на општините во Град Скопје;
- јавните институции и служби;
- јавните претпријатија;
- физичките и правните лица кои изведуваат јавни надлежности и услуги од јавен интерес утврдени со закон (во законот идентификувани како иматели на информации).

Покрај со законите во кои се вградени начелата на Архуската Конвенција, обврските за пристап до информации за животната средина, но од аспект на правила и процедури за пристап до информации воопшто, се регулирани и со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Овој закон ги одредува условите, начинот и процедурите за остварување на правото за пристап до информации од јавен карактер.

Основни принципи на овој закон се:

- Сите физички и правни лица, домашни и странски, имаат право на слободен пристап до информации од јавен карактер;
- Пристапот до информации од јавен карактер се спроведува врз база на барање поднесено до имателот на информацијата во усна, писмена, електронска или друга форма.

Субјектите кои поседуваат информации за животната средина се должни да определат овластено лице кое ќе биде одговорно за остварување на правото за пристап до информации за животната средина, како и да обезбедат просторија во која барателите ќе можат да ги разгледуваат или да вршат увид во бараните информации за животната средина. Субјектите кои поседуваат информации за животна средина се должни бараните податоци и информации за животната средина да ги достават или направат достапни за лицата кои побарале пристап до информации.

Што е информација за животна средина?

Под поимот информација за животната средина се подразбираат сите информации во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било начин друга достапна форма, а кои се однесуваат на:

1. Состојбата на медиумите и областите на животната средина, како што се воздухот и атмосферата, водата, почвата, биолошката и пределската разновидност, вклучувајќи ги и генетски модифицираните организми, како и меѓусебната интеракција на овие елементи;

2. Факторите, како што се материјата, енергијата, нуклеарните горива и нуклеарната енергија, бучавата, радијацијата или отпадот, вклучувајќи го радиоактивниот отпад, емисиите и другите облици на испуштања во животната средина кои влијаат или би можеле да влијаат на медиумите и областите на животната средина и на животот и здравјето на човекот;

3. Мерките, вклучувајќи ги и административните, како што се политиката,

законодавството, плановите, програмите, договорите кои се однесуваат на прашањата поврзани со животната средина, како и активностите кои можат - директно или индиректно- да влијаат врз медиумите, областите и врз факторите на животната средина, како и мерките или активностите за заштита на тие елементи;

4. **Извештаите**, за имплементација на законите и другите прописи и акти кои се однесуваат на животната средина;

5. **Анализа на трошоците и на придобивките** и другите финансиски и економски анализи и претпоставки кои се користат во рамките на преземените мерки и активности за заштита и за унапредување на животната средина; и

6. **Состојбите поврзани со животот и здравјето и безбедноста на луѓето**, безбедноста на прехранбените производи, условите за живот на луѓето, местата од значење за културата и изградените објекти, во мерка во којашто тие се под влијание или би можеле да бидат под влијание на медиумите и областите на животната средина или преку вилјанијата на тие медиуми и области врз која било од состојбите на наведените елементи и фактори.

Овозможување на пристап до информации за животната средина

Архуската Конвенција предвидува два начина за пристап до информации за животната средина:

- Давање информации врз база на барање поднесено од физичко или правно лице- пасивно информирање и
- Давање информации на редовна основа (без никој да ги бара тие информации)- активно информирање.

Пасивно информирање

Процесот на пристап до информации за животната средина започнува со поднесување на барање. Основни принципи на овој процес:

- Барањето за информација за животната средина може да биде поднесено до било кој субјект кој поседува информации за животна средина;
- Субјектите се обврзани да овозможат пристап до бараните информации во што е можно пократко време;
- Времето за давање на информацијата не може да биде подолго од еден месец од добивањето на барањето;
- Времето за давање на информацијата може да се продолжи до два месеца од добивањето на барањето, само доколку обемот на информацијата е таков што периодот од еден месец не е доволен за комплетирање на документацијата;
- Во случај да се потребни два месеца, барателот на информацијата ќе биде известен во најкратко можно време, а не подолго од истекот на еден месец, за потребата за продолжување на рокот, со објаснување на причините за продолжување;
- Информацијата треба да биде дадена во бараната форма, освен доколку истата не е веќе достапна во некоја претходно дефинирана форма која е разбирлива за јавноста;
- Доколку информацијата не е достапна во бараната форма, институцијата е должна да го извести барателот за причините зошто информацијата е поднесена во форма поинаква од бараната во рок од седум дена од добивањето на барањето;

Формулар за барање на информации:

(Образец ПП.....)

До _____
(имател на информацијата)

Б А Р А Њ Е

за пристап до информации од јавен карактер

Врз основа на член 4 и член 12 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер ("Службен весник на Република Македонија бр. 13/06; бр. 86/08 и бр. 6/10), од имателот ја барам следната информација од јавен карактер:

_____
_____
(опис на информацијата која се бара)

Форма во која се бара информацијата:

- а) увид
- б) препис
- в) фотокопија
- г) електронски запис
- д) друго _____
(се наведува бараната форма со заокружување)

Начин на доставување на информацијата:

- а) по пошта
- б) телефон
- в) факс
- г) е-маил
- д) друго _____
(се наведува бараниот начин, со заокружување)

Барател на информацијата: _____
(назив, име и презиме, адреса, тел., факс, е-маил)

Застапник/ полномошник на барателот на информацијата:
_____
(назив, име и презиме, адреса, тел., факс, е-маил)

(Правна поука: Барателот не е должен да ги наведе и образложи причините за барањето, но треба да наведе дека станува збор за барање за слободен пристап до информација од јавен карактер.)

Во _____

Датум _____ 202__ година

Одбивање на барањето за информација

Барањето за информација може да биде одбиено доколку:

- Институцијата не ја поседува бараната информација, или доколку информацијата не е достапна.
  - o Во овој случај субјектот кој го добил барањето мора да го проследи барањето до субјектот кој ја има информацијата во рок од седум дена од добивањето на барањето или
  - o Да му посочи на барателот кој субјект би можел да ја поседува информацијата.
  - o Во истиот зададен рок, субјектот кој ја поседува информацијата треба да му ја достави информацијата на барателот;
- Е очигледно нерационално или премногу општо. Во тој случај, субјектот од кој е побарана информацијата е должен да го посветува барателот, напишено, за формата, содржината и обемот на барањето, во рок од 15 дена од приемот на барањето.
- Давањето на информацијата би можело да има негативно влијание на:
  - o Доверливост на процедурите на одредени институции;
  - o Меѓународни односи, јавна безбедност и национална одбрана;
  - o Судски процедури, право на физичките и правните лица за фер судење, како и за правото за иницирање на судска или дисциплинска процедура;
  - o Доверливост на комерцијални или индустриски информации, кога таква доверливост е гарантирана со закон, со цел заштита на легитимни економски интереси;
  - o Заштита на физичките лица и личните податоци;
  - o Заштита на авторските права;
  - o Интерес на лица кои ја доставиле бараната информација без никаква обврска, доколку таквите лица не се согласуваат со дистрибуција на информацијата; и
  - o Заштита на одредени видови жив свет и/или одредени живеалишта.

При одбивање на информацијата, треба да се има предвид:

- Секогаш треба да се испита дали заштитата на јавниот интерес кој се загрозува со дистрибуција на информацијата е поважен отколку интересот за дистрибуција на информацијата;
- Одговорните институции се обврзани да донесат на писмено одлука за одбивање на барањето, во целост или поединечни делови, која ќе ги содржи причините за одбивање на барањето, како и за насоки за можностите за поднесување жалба на одлуката или заклучокот;
- Барателот има право да поднесе жалба за одлуката или заклучокот до второстепената Комисија на Владата на Република Северна Македонија за

управни работи во областа на животна средина доколку субјектот до кој било поднесено барањето е административно тело;

- Доколку жалбата е поради одлука или заклучок донесен од единица на локалната самоуправа или од правно лице кое извршува надлежности од јавен интерес, истата ќе биде поднесена до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Активно информирање

Обврски на Министерството за животна средина и просторно планирање

Активното информирање е начин на информирање кога субјектот кој поседува информација за животната средина ги дистрибуира информациите без тоа некој да го бара од него.

Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) е одговорно за собирање, обработка и презентација на официјални податоци и информации за:

- состојбата и квалитетот на медиумите на животна средина (вода, воздух, почва),
- природата,
- бучавата,
- јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење и
- посебните природни наследства.

Физичките и правните лица кои ја загадуваат животната средина се должни на Министерството за животна средина и просторно планирање да му поднесуваат податоци кои ги поседуваат, како и податоци од нивното само-мониторирање, секој месец. Законот за животна средина го обврзува Министерството за животна средина и просторно планирање да изготвува и дистрибуира извештај за состојбата со животната средина на Република Северна Македонија, во соработка со другите органи на државната администрација, и тоа на секои три години, а истиот се доставува до Собранието на Република Северна Македонија.

Врз база на овие информации, моментално на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање можат да се најдат релативно голем број на информации во врска со животната средина:

- Годишни извештаи од обработени податоци за квалитетот на животната средина: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=2338
- Извештај за состојбата со животната средина: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=5170
- Индикатори за животната средина: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=746

- Статистика на животната средина: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=2475

Од аспект на планови, документи, стратегии, истите можат да се најдат на:

- Стратегии: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=3197#
- Планови: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=3194
- Фисибилити студии: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=2557
- Програми: http://www.moepp.gov.mk/?page_id=3669

Обврски на општините

Општините, Градот Скопје и општините во Градот Скопје се обврзани да овозможуваат пристап до информации за животната средина.

Согласно Законот за животна средина, единиците на локалната самоуправа:

- Можат да воспостават локални мрежи за мониторинг, за да спроведуваат мониторинг на поединечни медиуми и области од животната средина (вода, воздух, почва), согласно член 34;
- Градоначалниците на единиците на локалната самоуправа, во рамките на нивните со закон утврдени надлежности кои се однесуваат на заштитата на животната средина, се должни да ја информираат јавноста за случаите на надминување на дозволените емисии и во другите случаи на загадување на животната средина и да донесуваат посебен акт за преземање задолжителни мерки во такви случаи и за тоа ја известуваат јавноста, на начинот што е утврден со закон и со статутот на единицата на локалната самоуправа.
- Локалниот акционен план за животната средина го спроведуваат градоначалниците на единиците на локалната самоуправа, како и другите правни и физички лица определени со планот. На предлог на градоначалникот, советот на единицата на локалната самоуправа го пропишува начинот на доставување на податоците од органите и правните и физичките лица надлежни за спроведување на планот.
- Можат да воспостават и одржуваат Катастар за животна средина, согласно член 42. Градоначалниците се должни еднаш месечно да ги доставуваат податоците од Катастарот до Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Можат да подготвуваат извештај за состојбата со животната средина за нивните територии, согласно член 45. Извештајот треба да биде достапен на јавноста, согласно начелата за пристап до информации за животната средина. Пред да се објават, овие извештаи треба да бидат одобрени од Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Треба да промовираат развој на образование за животната средина и јавна свест, согласно член 48.

Покрај законот за животна средина, обврските на единиците на локална самоуправа за пристап до информациони за животна средина, а согласно Архуската Конвенција се регулирани и со следните закони:

- Законот за квалитет на амбиентниот воздух
- Законот за управување со отпад
- Законот за заштита на природата
- Законот за заштита од бучавата
- Законот за водите
- Законот за просторно и урбанистичко планирање
- Законот за генетски модифицирани организми
- Закон за просторно и урбанистичко планирање

Провизиите за пристап до информации во овие закони се во целосна согласност со законот за животна средина и Архуската Конвенција.

Барањата може да се достават до службено лице за посредвање при остварување на пристап на слободен пристап до информациите од јавен карактер:

Службено лице	Е-пошта	Телефон	Мобилен
Александра Петрушевска	alexandra.petru@veles.gov.mk	043 232 406, локал	071 427 296
Ангела Чичева-Нева	angela.cic@veles.gov.mk	043 232 406, локал 126	076 351 679

Барање за пристап до информации од јавен карактер

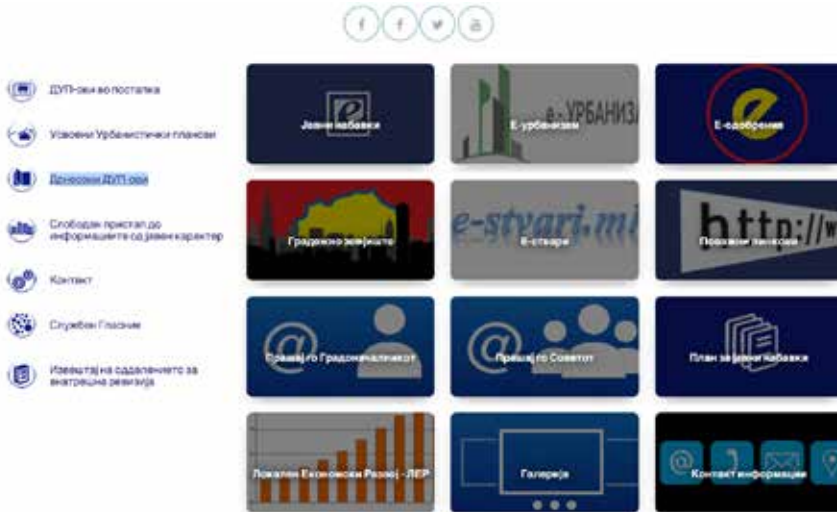
Граѓаните на Општина Велес можат да добијат информација од јавен карактер со пополнување на - Барање за пристап до информации од јавен карактер, кое може да го омилат тука:

- Образец за Барање за пристап до информации од јавен карактер-Формат
- Образец за Барање за пристап до информации од јавен карактер-енгл.Формат
- Образец за Жалба од Вељанец
- Образец за Жалба од странец
- Закон за слободен пристап
- Училиште за сиромаси на ексклузивно за Вељанец на слободен пристап до информации од јавен карактер
- Листина информации од јавен карактер
- Граѓански иницијатива

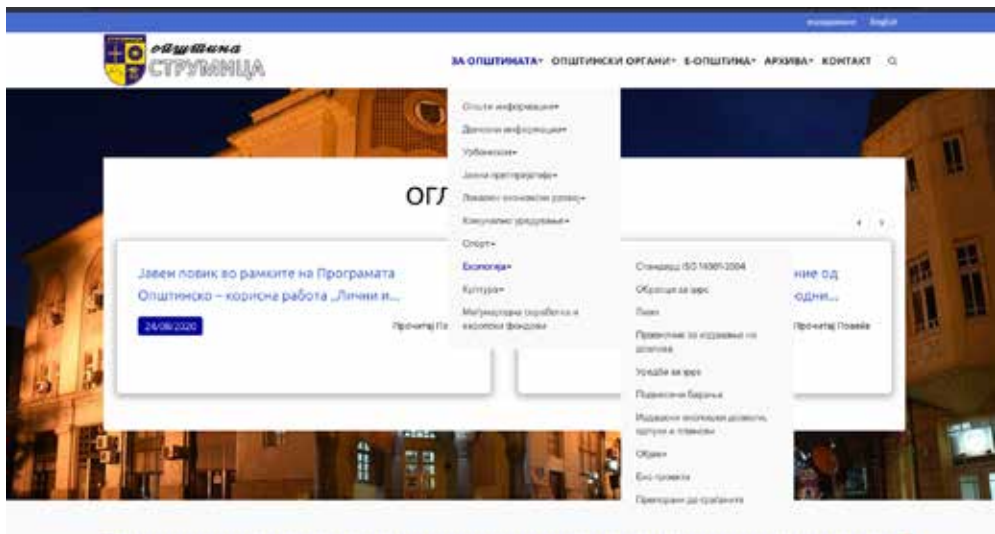
Формулари-урбанизам

- БАРАНЕ За утврдување на правен статус на басправен објект изд од дински инфраструктурни објект
- БАРАНЕ За утврдување на правен статус на басправен објект од локално значење
- БАРАНЕ ИЗВОД СО ДЕТАЛЕН УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН
- БАРАНЕ ЗА КОМЕНА НА РЕШЕЊЕ - ОДОБРЕНЕ
- БАРАНЕ УВЕРЕНЕ ЗА КАРИКТЕР НА ЗЕМЛИШТЕ
- БАРАНЕ УВИД ВО ДОКУМЕНТАЦИЈА
- БАРАНЕ ЗА УВИД(ДИРЕКТОРАТ)
- БАРАНЕ ИЗДАВАЊА НА ГРЕБКА
- БАРАНЕ ЗА ДОБИВАЊЕ ПРАСОБЕН ПЕЧИТ НА ОДРЕДЕНЕ ЗА ГРАДЕНЕ

http://opstinagpetrov.gov.mk/

https://strumica.gov.mk/

Учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки за животната средина

Што е тоа јавност и засегната јавност?

Јавност значи едно или повеќе правни или физички лица, граѓани и нивни организации и здруженија основани согласно закон.

Засегната јавност значи јавноста, засегната или која има интерес, сега или во иднина, за донесувањето одлуки во врска со животната средина. Засегнатата јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани основани со цел заштита и промоција на животната средина, како и физичките лица кои најверојатно ќе ги чувствуваат последиците од одлуката.

Според Законот за животна средина, Засегната јавност е јавност којашто, во моментот, е засегната и/или во иднина може да биде засегната или има интерес во врска со донесувањето одлука за животната средина со која е во посебен однос со одредена постапка. Засегната јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, како и физичко лице кое има голема веројатност да ги почувствува последиците од донесувањето на одлуката;

Органите кои донесуваат одлуки или плански документи согласно со одредбите на овој закон, а во кои е предвидено учество на јавноста се должни при постапката на нивното донесување да ја определат јавноста која ќе биде засегната или веројатно ќе биде засегната со спроведувањето на донесените одлуки или плански документи, или има интерес во спроведувањето на донесените одлуки или плански документи. (2) Органите од ставот (1) на овој член се должни своите одлуки за определување на јавноста од ставот (1) на овој член, да ги направат достапни на јавноста уште во најраната фаза на отпочнување на постапката за донесувањето на одлуките или планските документи. (3) Определувањето на јавноста од ставот (1) на овој член се врши во согласност со одредбите на прописот донесен врз основа на членот б1 став (8) од овој закон.

Кој може да донесува одлуки во врска со животната средина?

Основна институција која според закон е носител на обврската за креирање и спроведување на политики, водење активности во областа на животната средина и рационална употреба на просторот и природните ресурси е Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерството за животна средина и просторно планирање ги врши работите што се однесуваат на:

- следење на состојбата на животната средина;
- заштита на водите, почвата, флората, фауната, воздухот и озонската обвивка од загадување;
- заштита од бучава, радијација, заштита на биодиверзитетот, геодиверзитетот, националните паркови и заштитените области;
- реставрација на загадените делови од животната средина;
- предлагање на мерки за третман на цврст отпад;
- просторно планирање;
- просторен информативен систем;
- надзор од негова надлежност и
- други работи утврдени со закон.

Органи во состав на Министерството за животна средина и просторно планирање се:

- Управа за животна средина,
- Сектор за животна средина,
- Сектор за индустриско загадување и управување со ризик,
- Сектор за природа,
- Сектор за води,
- Сектор за отпад,
- ПИС – просторно информативен систем.

Освен Министерството за животна средина и просторно планирање кое има водечка улога во областа на животната средина, како органи на државна управа со директна надлежност се и:

- Министерството за одбрана, кое ги врши работите што се однесуваат на цивилна заштита;
- Министерството за внатрешни работи, кое ги врши работите што се однесуваат на:
  - о остварување на системот на јавната безбедност;
  - о производство, прометот, складирањето и заштитата од запалливи течности, гасови, експлозивни и други опасни материјали и превозот на овие материјали;
  - о укажувањето на помош при елементарни непогоди и епидемии.
- Министерството за економија, кое ги врши работите што се однесуваат на: геолошките истражувања и експлоатацијата на минералните сировини и енергетиката;
- Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, кое ги врши работите што се однесуваат на:
  - о земјоделството, шумарството и водостопанството;

о користењето на земјоделското земјиште, шумите и другите природни богатства;
оловот и риболовот;
озащитата на добитокот и растенијата од болести и штетници;
охидромелиоративните системи;
о проучувањето и истражувањето на метеоролошките, хидролошките и биометеоролошките појави и процеси;

- Министерството за здравство, кое ги врши работите што се однесуваат на:

озащита на здравјето на населението преку следење на загаденоста на воздухот, водата, земјиштето и животните продукти;

озащитата на населението од заразни болести, од штетното влијание на гасовите, јонизирачките зрачења, бучавата, хигиено-епидемиолошката состојба;

- Министерството за транспорт и врски, кое ги врши работите што се однесуваат на:

овнатрешната пловидба и
останбено-комуналните работи.

На локално ниво, единиците на локална самоуправа (општините) се надлежни за:

- заштитата на животната средина и природата - мерки за заштита и спречување од загадување на водата, воздухот, земјиштето, заштита на природата, заштита од бучавата и нејонизирачкото зрачење;
- комуналните дејности - снабдувањето со вода за пиење;
- испораката на технолошката вода; одведувањето и пречистувањето на отпадните води;
- одведувањето и третманот на атмосферските води;
- одржувањето на јавна чистота;
- собирање, транспортирање и постапување со комуналниот цврст и технолошки отпад;
- отстранување на хаварисаните возила од јавните површини;
- одржувањето и користењето на парковите, зеленилото, парк-шумите и рекреативните површини;
- регулацијата, одржувањето и користењето на речните корита во урбанизираните делови.

Сите овие институции, за да можат да ги извршуваат сите овие надлежности, должни се да носат најразлични одлуки, да развиваат и спроведуваат планови и политики. Согласно Архуската Конвенција, засегнатата јавност има право да учествува во креирањето на скоро сите одлуки.

Учеството на јавноста- основни начела

Најголем број од обврските и начелата на учество на јавноста во процесите за донесување на одлуки за животна средина се интегрален дел од Законот за животна средина. Членот 17 од Законот за животна средина ги опишува начелата на учество на јавноста и пристап до информациите:

Сите институции кои имаат надлежности за носење на одлуки за животна средина, се должни да:

1. Ги обезбедат сите потребни мерки и да пропишат постапки со кои ќе се обезбеди правото на пристап до информациите за животната средина во процесите на донесувањето на сите одлуки кои се однесуваат на животната средина, како и
2. Да обезбедат учество на јавноста и услови за нејзино изјаснување во врска со процесите на донесување одлуки.

Ова значи дека сите закони, политики, планови, програми и процедури кои се развиваат од владини институции (било на национално, било на локално ниво), треба да бидат усвоени низ отворени и транспарентни процеси кои овозможуваат учество на јавноста, и тоа според следните начела:

- Владата на Република Северна Македонија на предлог на Министерството за животна средина и просторно планирање, донесува Национален акционен план за животната средина.
- Учеството на јавноста во подготовката и донесувањето на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животна средина се одвива на начин и под услови кои се во согласност со Архуската Конвенција.
- Министерот за животна средина и просторно планирање донесува методологија за изработка на локалните акциони планови за животна средина.
- Владата на Република Северна Македонија на предлог на Министерството за животна средина и просторно планирање ги пропишува условите, начинот и постапката за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти од областа на животната средина.
- Органите на државната управа и органите на единиците на локалната самоуправа, заради учество на јавноста во донесувањето на одлуки, се должни да ја известат јавноста за сите предлози за изработување, донесување, изменување или ревидирање на планови и програми, по пат на јавни известувања, или на друг соодветен начин, како што се електронските и печатените медиуми, како и да и овозможат на јавноста пристап до информации за предлозите, вклучувајќи и информации за правото на јавноста да учествува во постапката за одлучување по плановите и програмите и надлежниот орган до кого можат да се поднесуваат

забелешки и прашања.

- Овие органи се исто така должни да и обезбедат на јавноста право да ги изрази своите забелешки, предлози и мислења пред да се донесат одлуките за плановите и програмите, како и се должни при донесувањето на одлуките да ги земат во предвид мислењата од учеството на јавноста.
- При донесувањето на одлуките по плановите и програмите, органите кои донесуваат одлуки за животна средина се должни да преземат мерки за информирање на јавноста во врска со донесените одлуки, како и причините и основите на кои се засновуваат тие одлуки, вклучувајќи и информирање за процесот на учество на јавноста.
- Владата на Република Северна Македонија на предлог на Министерството за животна средина и просторно планирање ги пропишува видовете на планови и програми кои се донесуваат согласно со одредбите законот, начинот и постапката за учество на јавноста при изработувањето, донесувањето, изменувањето или ревидирањето на планови и програми, како и начинот и критериумите врз основа на кои се определува јавноста за учество, вклучувајќи ги и невладините организации.
- Исклучок се плановите и програмите чија единствена намена се однесува на националната безбедност, одбраната на земјата и заштитата и спасувањето на населението.

Законот за животна средина посебно предвидува и регулира можности за учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки за:

- Оцена на влијанието врз животната средина (ОВЖС)
- Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС)
- Интегрирани еколошки дозволи

Оцена на влијанието врз животната средина

Оцената на влијанијата на определени проекти врз животната средина, е регулирана во Поглавјето XI, членови 76-94 од Законот за животна средина.

Предмет на оцена на влијанието врз животната средина (ОВЖС) се проектите кои, поради својата природа, големина или локација на нивното спроведување, може да имаат значително влијание врз животната средина. Оцената на овие проекти треба да биде извршена преку утврдување, опис и процена на влијанието што одреден проект го има или би можел да го има за време на неговото извршување, управување или прекинување на управувањето врз:

- Луѓето и билошката разновидност;
- Почвата, водата, воздухот и други природни ресурси и климата;
- Историското и културното наследство, како и
- Интеракцијата помеѓу претходно споменатите елементи.

Процедурата за оцена на влијанието врз животната средина (ОВЖС) ги вклучува следните фази:

1. Утврдување на потреба од ОВЖС;
2. Утврдување на обемот на ОВЖС студијата;
3. Утврдување на влијанијата и изготвување на ОВЖС студијата; и
4. Одлука за директното и индиректното влијание врз животната средина, како резултат на спроведување или неспроведување на проектот.

Секоја од фазите се завршува со административна одлука којашто може да биде обжалена и повторно разгледана.

Фаза 1: Утврдување на потреба од ОВЖС

За оние проекти кои не се наведени во Законот за животна средина, процесот за ОВЖС започнува со процедура за утврдување на потреба од ОВЖС, за да се одреди дали планираната активност треба воопшто да биде предмет на проценка на влијанието. Инвеститорот или поборникот за проектот го известува Министерството за животна средина и просторно планирање во пишана и електронска форма за проектот кој го планира, заедно со стручно мислење за потребата за спроведување на ОВЖС процедура. Известувањето треба да ги содржи следниве информации:

- Информации за инвеститорот;
- Карактеристики на проектот, вклучувајќи детали за капацитетот/ големината;
- Опис во која категорија ќе спаѓа проектот;
- Оправдување, дали инвеститорот ќе смета дека ОВЖС не е потребна;
- Општината во која е потребно да се реализира проектот;
- Локација на проектот/ краток опис на околната средина;
- Укажувања за потенцијални емисии на вода, воздух и почва;
- Карактеристики за потенцијалните влијанија на животната средина, пејсажот, историско и културно наследство; и
- Укажување за тоа до кои други надлежни власти е испратено известувањето.

Во рок од пет работни дена од приемот на сите потребни информации, Министерството за животна средина и просторно планирање е обврзано да објави известување во најмалку еден дневен весник кој е достапен на територијата на Република Северна Македонија, како и на својата веб страна www.moep.gov.mk (активно информирање). Покрај тоа, известувањето треба да се објави и во локален весник на територијата на која ќе се спроведува проектот. Известувањето треба да ги содржи следниве минимални информации:

- Краток опис на известувањето за предложената активност;

- Информации за сопственикот и операторот на предложената активност;
- Властите кои се одговорни за носење на таа одлука; и
- Карактерот на можната одлука.

Процедурата за утврдување на потреба од ОВЖС треба да се реализира на следниот начин:

- Министерството за животна средина и просторно планирање го информира Министерството за транспорт и врски или локалните власти кои се одговорни за дозволиите, согласно законот за градба, за добиеното известување, освен ако инвеститорот не достави документ дека веќе го има известно министерството;
- Министерството за животна средина и просторно планирање ги консултира централните и локалните власти со информации потребни за донесување на одлуката за Утврдување на потреба од ОВЖС;
- Властите ги испраќаат своите коментари во рок од 15 дена од приемот на известувањето;
- Министерството за животна средина и просторно планирање ги зема предвид добиените коментари;
- Министерството за животна средина и просторно планирање донесува одлука за потреба од спроведување на ОВЖС.

Одлуката на Министерството за животна средина и просторно планирање во врска со потребата од Оцена на влијанието врз животната средина мора да содржи објаснување, потоа се испраќа до властите кои се консултирани и инвеститорот.

Министерството за животна средина и просторно планирање треба да ја заврши комплетната процедура за утврдување на потреба од ОВЖС во рок од 30 дена од приемот на комплетното известување. Потоа го информира инвеститорот дали ќе се спроведува постапката за оцена на влијанието врз животната средина или не. Одлуката ќе биде објавена во рок од пет дена од датумот на издавањето во најмалку еден дневен национален весник, на интернет, како и на огласната табла на државната администрација која е одговорна за прашања од областа на животната средина (активно информирање). Известувањето треба да ги содржи следниве минимални информации:

- Краток опис на известувањето за предложената активност;
- Краток опис на содржината и аргументи за одлуката за утврдување на потребата од ОВЖС;
- Опис на понатамошните процедури и укажување за тоа каде може да се добијат понатамошни информации;
- Известување за тоа како може да се обжали одлуката, за колку дена и до кого треба да се поднесе тужбата.

Како може да се вклучи јавноста во оваа фаза

Инвеститорот, правните и физичките лица кои се засегнати, како и граѓанските здруженија кои се основани за заштита и унапредување на животната средина можат да поднесат жалба против одлуката до второстепената Комисија на Владата на Република Северна Македонија одговорна за управни постапки во областа на животната средина, во рок од 8 дена од објавувањето на одлуката.

Фаза 2: Утврдување на обемот на ОВЖС студијата

Доколку се донесе одлука дека треба да се спроведе ОВЖС, инвеститорот треба да аплицира за утврдување на обемот на ОВЖС, доколку тоа не го направил додека поднесувал известување за проектот.

Врз база на барањето за утврдување на обемот на студијата за ОВЖС, како и на типот на проектот, одговорните власти го утврдуваат обемот на ОВЖС. Мислењето за обемот на студијата за ОВЖС посебно треба да ги содржи:

- Алтернативите кои треба да се земат предвид;
- Основен преглед и истражувања кои се потребни;
- Методи и критериуми кои се користени за предвидување и испитување на ефектите;
- Правните лица кои треба да бидат консултирани за време на изготвување на студијата за ОВЖС на проектот;
- Структурата, содржината и должината на информациите за животната средина.

Одлуката за утврдување на обемот на студијата за ОВЖС треба да се објави во рок од 5 дена од донесувањето, во барем еден дневен весник кој излегува на територијата на Република Северна Македонија, како и на веб страницата и огласната табла на органот на јавната администрација одговорен за работи од областа на животната средина (најчесто Министерството за животна средина и просторно планирање).

Фаза 3: Утврдување на влијанијата и изготвување на ОВЖС студијата

Изработката и поднесувањето на студијата за ОВЖС е одговорност на инвеститорот, која треба да биде доставена до властите во печатена и електронска форма. Органите на јавната администрација и локалните власти кои поседуваат информации за животната средина кои се релевантни за развој на студијата за ОВЖС за проектот, мора да ги направат тие информации достапни на инвеститорот по негово барање (пасивно информирање).

Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина треба да ги содржи

минимално овие информации:

- Опис на проект со информации за локацијата, карактерот и големината на проектот и бараната територија;
- Опис на животната средина и на медиумите на таа локација;
- Опис на културното и историското наследство, како и на пејзажот;
- Опис на типот и количината на емисиите и отпадот (цврст отпад и отпадна вода) што се очекуваат, покрај другите информации кои се потребни за евалуација на значајните ефекти на проектот врз животната средина;
- Опис на мерките за превенција, смалување и елиминирање на влијанијата на животната средина вклучувајќи итни мерки за задржување;
- Опис од ефектите на проектот врз животната средина, имајќи го предвид нивото на научен развој и прифатени методи за евалуација;
- Опис на карактеристиките на технологијата која ќе се користи;
- Опис на алтернативни решенија за реализација на проектот и причини за избор на предложената опција (секогаш ќе се вклучува и нулта-опција);
- Нетехничко резиме на студијата;
- Резиме на предизвиците во текот на подготовка на студијата;
- Предлог во врска со тие услови и спецификации според кои студијата треба да се ажурира.

Доколку Министерството за животна средина и просторно планирање утврди дека ОВЖС студијата на проектот која е поднесена не содржи комплетна документација, ќе биде вратена на инвеститорот, потоа ќе постави рок за нејзино дополнување или ревизија кој не може да биде подолг од 40 дена од денот на приемот на студијата.

Во рок од пет дена од комплетирањето на студијата, Министерството за животна средина и просторно планирање ќе ја објави и ќе најави дека е достапна преку најмалку еден дневен весник кој е достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на локална радио/ТВ станица (активно информирање). Нетехничкото резиме на студијата ќе биде објавено на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање. Тоа известување треба да ги содржи следните минимални информации:

- Опис на предложената активност;
- Информации за сопственикот или операторот на планираната активност;
- Органот кој е одговорен за носењето на одлуката;
- Карактерот на можната одлука и релевантноста на подготвената Студија за оцена на влијанието врз животната средина;
- Изјава дека секој има право на пристап до Студијата за оцена на влијанието врз животната средина заедно со детали за тоа каде може јавноста да ја набави студијата;
- Изјава дека секој има право да достави коментари за студијата;
- Органот до кој може да се достават коментари или прашања, заедно со

крајниот рок за доставување;

- Време и место за јавната расправа;
- Информации за тоа дали активноста подлежи на процедура за прекугранична оцена на влијанието врз животната средина.

Како може да се вклучи јавноста во оваа фаза

Министерство за животна средина и просторно планирање ја проследува студијата до општината на чија територија ќе биде спроведен проектот. Било кое лице, државен орган или градоначалник на засегнатата општина може да ги достават своите мислења во пишана форма до Министерството за животна средина и просторно планирање во рок од 30 дена од датумот од објавување на студијата.

Извештај за соодветноста на студијата за оцена на влијанието врз животната средина

Извештајот за соодветноста на ОВЖС студијата на проектот, треба да биде изготвен од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање или од листата на експерти за спроведување на ОВЖС. Изготвувањето на извештајот треба да се реализира врз основа на студијата за ОВЖС, како и врз основа на мислењата поднесени во врска со студијата. Извештајот треба да одреди дали студијата ги исполнува законските услови, покрај предложените услови за исполнување во текот на имплементација на проектот и мерки кои треба да се преземат за превенција и намалување на штетните влијанија. Извештајот ќе се подготви во рок од 60 дена од поднесувањето на комплетната студија за ОВЖС, но може рокот да се продолжи ако има оправдани причини (максимум 30 дена). Готовиот извештај се доставува до Министерството за животна средина и просторно планирање во писмена форма.

Министерството за животна средина и просторно планирање во рок од пет дена од комплетирањето, ќе го достави извештајот до другите одговорни државни органи на јавната администрација, вклучувајќи ги и општинските органи на чија територија ќе се спроведува проектот. Извештајот исто така ќе биде објавен во најмалку еден дневен весник и на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање (активно информирање).

Достапноста на документите и на информациите за оцената на влијанијата врз животната средина до јавноста

Министерството за животна средина и просторно планирање е должно да го објави:

- Известувањето во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на Интернет страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Решението во најмалку еден дневен весник достапен на целата

територија на Република Северна Македонија, на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на Министерството за животна средина и просторно планирање;

- Дека студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина е подготвена и достапна за јавноста во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на локалната радио и ТВ-станица, а нетехничкиот извештај се објавува на Интернет страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Извештајот за соодветноста на студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина од членот 86 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на Интернет страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Решението со кое се дава согласност или се одбива барањето за спроведување на проектот во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија на Интернет страницата, како и на огласната табла во Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Местото и времето на одржување на јавната расправа од членот 91 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на локалната радио и ТВ-станица;
- Кратка содржина на мислењето во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на Интернет страницата, како и на огласна табла на Министерството за животна средина и просторно планирање;
- Како ден кога е објавена информацијата се смета денот на последното објавување на информацијата;
- Кога со закон или пропис донесен врз основа на закон е загарантирана доверливоста на трговските и индустриските информации, информациите за интелектуална и индустриска сопственост, вклучувајќи ги информациите од заштита на јавниот интерес, надлежните органи се должни да ја почитуваат доверливоста при постапувањето;

Јавна расправа – можност за учество на јавноста

Во рок од пет дена од комплетирањето на студијата, Министерството за животна средина и просторно планирање ќе ја објави и ќе најави дека е достапна преку најмалку еден дневен весник кој е достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на локална радио/ТВ-станица (активно информирање). Нетехничкото резиме на студијата ќе биде објавено на веб-страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање. Тоа известување треба да ги содржи следните минимални информации:

- Опис на предложената активност;
- Информации за сопственикот или операторот на планираната активност;

- Органот кој е одговорен за носењето на одлуката;
- Карактерот на можната одлука и релевантноста на подготвената студија за оцена на влијанието врз животната средина;
- Изјава дека секој има право на пристап до студијата за оцена на влијанието врз животната средина заедно со детали за тоа каде може јавноста да ја набави студијата;
- Изјава дека секој има право да достави коментари за студијата;
- Органот до кој може да се достават коментари или прашања, заедно со крајниот рок за доставување;
- Време и место на јавната расправа, и
- Информации за тоа дали активностa подлежи на процедура за прекугранична оцена на влијанието врз животната средина.

Јавната расправа може да биде одложена ако инвеститорот или лицата кои се одговорни за подготовка на студијата не можат да учествуваат, во тој случај, треба да се закаже нов термин кој ќе биде најдоцна пет дена од првиот термин за јавна расправа.

Министерството за животна средина и просторно планирање ќе води записник од расправата, во кој се наведуваат учесниците како и заклучоците, додека пак стенографските записи и видео и аудио записи се приложуваат со записникот. Министерството (кое го изготвува записникот) ќе достави копија заедно со прилозите до инвеститорот, одговорните органи на јавната администрација вклучувајќи ги органите на општинско ниво, а ќе го објави записникот и на својата веб страна. Информации заштитени со специјална регулатива не се дискутираат на јавната расправа.

ФАЗА 4: ОДЛУКА

Врз основа на студијата за ОВЖС, ставовите на јавноста и извештајот за соодветноста, во рок од 40 дена од неговото доставување, Министерството за животна средина и просторно планирање издава одлука со која или дава согласност или ја одбива апликацијата на инвеститорот. Во рок од пет дена, таа ќе му биде дадена на инвеститорот, на државните органи на администрацијата одговорни за издавање на одобрение/дозволи за имплементација на проектот и до засегнатата општина, ќе биде објавена во најмалку еден дневен весник или на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање како и на огласната табла на министерството (активно информирање).

Известувањето ги содржи следниве информации:

- Краток опис на содржината на одлуката и било кои сродни услови;
- Резултатите од консултациите со јавноста (препознавање на загриженостите и на мислењата на засегнатата јавност);
- Главни причини и размислувања на кои се заснова одлуката (вклучувајќи упатување на учеството на јавноста во процесот);
- Каде што има потреба, опис на главните мерки за спречување, намалување

и, ако е можно, неутрализирање на главните лоши ефекти.

Одлуката престанува да има законска важност во рок од две години од датумот на нејзино донесување, доколку не е започнато со имплементација на проектот. На барање на поддржувачот на проектот, важноста на одлуката може да се продолжи под услов да не настанале значајни измени или во условите или во дадената област, главната содржина на студијата и технологијата која е предвидена да се користи.

Трошоци за спроведување на процедура за оцена на влијанието врз животната средина на проектот

- Јавноста не треба да има никакви трошоци поврзани со учеството во процедурата за ОВЖС.
- Трошоците за проследувањето на известувањето за намера за проект, за утврдувањето на обемот на студијата за ОВЖС и за изготвување на извештајот за соодветноста на студијата за ОВЖС на проектот ги покрива инвеститорот.
- Трошоците за организација на јавна расправа и овозможување на пристап до информации ги покрива Министерството за животна средина и просторно планирање.
- Министерот за животна средина и просторно планирање пропишува ниво на трошоци за спроведување на процедурата за ОВЖС, кои што ќе бидат покриени од инвеститорот.

Стратегиска оцена на животната средина

Оцената на влијанието на определени стратегии, планови и програми врз животната средина е регулирана согласно Поглавје X, членови 65-75 од Законот за животна средина.

Стратегиската оцена на животната средина (СОЖС) се однесува на потенцијалното влијание врз животната средина на одредени програми, политики или планови, без разлика дали тие се носат на локално, регионално или национално ниво. Стратегиска оцена на животната средина се спроведува за сите плански документи кои се подготвени во областите на земјоделието, шумарството, рибарството, енергијата, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпад, управувањето со води, туризмот, просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето, вклучувајќи национални и локални планови за животната средина (ЛЕАП) и програми кои вклучуваат проекти кои веројатно ќе подлежат на ОВЖС.

Други плански документи треба да бидат предмет на стратегиска оцена на животната средина само ако имаат шанси да извршат значително влијание врз

животната средина и на човечкиот живот и здравје.

На обврска за спроведување на СОЖС не подлежат документи кои се усвоени од единиците на локална самоуправа, каде претходно е дадено одобрение од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и планови на национално ниво каде е дадено претходно одобрение од страна на Владата.

Процедурата за изработка на СОЖС има три фази:

1. Фаза на подготовка на извештај за СОЖС;
2. Оценка на соодветноста на Извештајот за СОЖС и
3. Процедура за донесување на одлуки.

Учеството не се предвидува за првата фаза со преглед и јавна расправа. Засегнатата јавност нема право да ја оспори финалната одлука, ниту да започне постапка пред Управниот суд во текот на овие фази.

Кога се спроведува стратегиска оценка на животната средина, истиот орган кој е одговорен за подготовка на планирачкиот документ, стратегија или програма треба да подготви извештај за стратегиска оценка на животната средина.

Можност за учество на јавноста

- Откако извештајот за СОЖС е завршен, во рок од пет дена извештајот и соодветниот нацрт план, стратегијата или програма се објавуваат до сите засегнати страни (активно информирање) од страна на одговорниот орган;
- Покрај локацијата каде документите може да бидат разгледани се објавува и информација за процедурата за учество на јавноста.
- Истовремено, двата документа се споделуваат со Министерството за животна средина и просторно планирање.
- Сите засегнати страни мора да го достават своето мислење за нацрт планот, стратегија или програма и извештајот за СОЖС, во рок од 30 дена од датумот на објавувањето.
- Потоа, одговорниот орган се очекува да ги земе предвид мислењата и коментарите кои се добиени и да ги интегрира во извештајот за СОЖС, со цел да подготви резимиран извештај.
- Сите документи потоа се доставуваат до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Прекугранична оцена на влијанието кога планскиот документ се подготвува во Република Северна Македонија

Кога спроведувањето на планскиот документ во Република Северна Македонија, има шанси да има прекугранично влијание врз животната средина и животот и здравјето на луѓето, по предлог на Министерството за животна средина и просторно планирање, засегнатата држава ќе добие информации за:

- Опис на планскиот документ;
- Извештај за оцена на влијанието врз животната средина на планскиот документ;
- Покана за учество во советодавните процедури поврзани со планскиот документ, во рок од два месеца од поднесувањето на поканата;
- По барање на државата, која смета дека одреден плански документ подготвен во Република Северна Македонија најверојатно ќе има влијание врз животната средина и животот и здравјето на луѓето, Министерството за животна средина и просторно планирање треба да достави информација.

Прекугранична оцена на влијанието кога планскиот документ се подготвува во друга држава

Доколку Република Северна Македонија добие известување од одредена владина институција на друга држава дека се подготвува плански документ кој најверојатно ќе има влијание врз животната средина и животот и здравјето на луѓето во Република Северна Македонија, Министерството за животна средина и просторно планирање треба веднаш да иницира процедура за проценка за статусот на влијанието во Република Северна Македонија од спроведувањето на планскиот документ.

Доколку министерството открие дека планскиот документ може да има влијание врз животната средина и животот и здравјето на луѓето во Република Северна Македонија, тоа треба веднаш да ја извести одговорната владина институција во другата држава за намерата на надлежните институции и засегнатата јавност во Република Северна Македонија да учествуваат во консултациите пред усвојување на планскиот документ, според услови и на начин пропишан со меѓународни договори ратификувани од Република Северна Македонија.

Оцена на соодветноста на СОЖС извештајот

- Телото кое го подготвува планскиот документ треба да ги интегрира во извештајот за животна средина мислењата и добиените коментари и да го поднесе планскиот документ заедно со извештајот до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерството за животна средина и просторно планирање ја оценува соодветноста на извештајот за стратегиска оцена на животна средина во рок од 60 дена од датумот на поднесување на документацијата, потоа го поднесува извештајот до органот надлежен за усвојување на планскиот документ.

Донесување на одлука

- Органот надлежен за приготвување на планскиот документ треба да ги земе предвид
  - о наодите на Извештајот за стратегиска оцена на животна средина, о мислењата и коментарите добиени од институциите засегнати со спроведувањето на планскиот документ,
  - о како и резултатите од прекуграничните консултации.
- Органот што го усвојува планскиот документ, треба исто така да го земе предвид мислењето на Министерството за животна средина и просторно планирање за соодветноста на извештајот за стратегиска оцена на животна средина.

Интегрирани еколошки дозволи

Интегрираните еколошки дозволи за работење на инсталациите кои што влијаат врз животната средина се регулирани во Поглавјето XII, членови 95 – 129.

А Интегрирана еколошка дозвола

Апликацијата за А интегрирана еколошка дозвола се поднесува до Министерството за животна средина и просторно планирање. По доставувањето на апликацијата од страна на операторот на инсталацијата до Министерството за животна средина и просторно планирање, во рок од пет дена министерството мора да достави копија од целата апликација до:

- Државните управни органи кои се одговорни за здравствени прашања;
- Државните управни органи кои се одговорни за активности кои ќе се одвиваат во инсталацијата;
- Општината на чија територија ќе биде инсталацијата;
- Граѓански здруженија (ЗГ за животна средина или засегнатата јавност), но само врз основа на претходно искажан интерес за учество во пишана форма во процедурите за доделување на одобренија.

Можност за учество на јавноста

- Засегнатата јавност има право да доставува мислења и коментари во писмена форма во рок од 30 дена од издавањето на апликацијата како и да има пристап до било кои информации кои се релевантни за процесот на носење на одлуки.
- Засегнатата јавност може да побара јавна расправа да биде организирана

од Министерството за животна средина и просторно планирање, во рок од 10 дена од истекот на 30 дневниот период за коментари, но и

- има право на пристап до тие мислења кои се поднесени, а се релевантни за издавањето на одобрението.

Во подготовката на одобрението за А Интегрирана еколошка дозвола, Министерството за животна средина и просторно планирање мора:

- да ги вклучи мислењата и коментарите кои се поднесени од засегнатата јавност во објаснувањето кое е составен дел на дозволата, кои се земени или не се земени предвид, но и да даде објаснување зошто е така постапено;
- да ја објави одлуката на нивната веб страна и најмалку во еден дневен весник кој е достапен на територијата на Република Северна Македонија, во рок од 15 дена од издавањето на одобрението (активно информирање).

Б интегрирана еколошка дозвола

Со цел издавање на Б интегрирана еколошка дозвола, операторот треба да поднесе апликација до одговорниот орган на локалната самоуправа, или до органот на државна администрација одговорен за работи од областа на животната средина.

Процедурата за вклучување на јавноста е иста како и при А интегрирана еколошка дозвола.

Напомена

Погоре се опишани процедурите за вклучување на јавноста согласно законските прописи. Тие се некој законски минимум, како обврска на оние кои ги донесуваат одлуките за животната средина. Органите кои имаат право да донесуваат одлуки за животна средина, можат, согласно нивните капацитети и волја, да вклучат и други начини за вклучување на јавноста:

- Состаноци со граѓаните (форуми) – поголем број на состаноци каде ќе се слушне мислењето на граѓаните се апсолутно дозволени;
- При активното информирање, тоа може да се врши и преку други канали на комуникација, не само оние кои се пропишани со закон, на пример: пазари, цркви, ресторани или барови итн. Таму каде има голем број на граѓани, постои шанса поголем број на граѓани да добијат информација.

Освен со Законот за животна средина, органите на државната управа, како и единиците на локалната самоуправа имаат надлежности за донесување на различни планови, програми и политики кои се во врска со животната средина, согласно следните закони (дел: *Кој може да донесува одлуки во врска со животната средина?*):

- Законот за квалитет на амбиентниот воздух
- Законот за управување со отпад
- Законот за заштита на природата
- Законот за заштита од бучавата
- Законот за водите
- Законот за просторно и урбанистичко планирање
- Законот за генетски модифицирани организми

Процедурите за усвојување на овие планови, програми и политики, кои се предвидени со овие закони се во целосна согласност со принципите на Архуската Конвенција, односно предвидуваат информирање на јавноста за процесите на донесување на одлуките, како и процедури за вклучување на заинтересираната јавност.

Општина Ѓорче Петров има добра практика на овозможување на учество на јавноста во процесите на донесување на одлуки кои имаат врска со животната средина, во овој случај со усвојување на детални урбанистички планови. На веб страницата на општината може да се најде детален опис на секоја постапка, соопштенија до јавноста за процесот и можноста јавноста да се вклучи, анкетни листови со кои јавноста може да даде свое мислење и коментари за плановите.

Секоја општина треба да овозможи ваков начин на информирање и вклучување на јавноста во процесите на донесување на одлуки за животната средина, не само за урбанистичките планови.

Пристап до правдата

Кога засегнатата страна има право да бара пристап до правдата?

Пристап до правда може да биде побарано доколку лицето или дел од јавноста смета дека има повреда на нивното право за:

1. Пристап до информации за животната средина или
2. Учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки за животната средина

Генерално, пристапот до правдата според Архуската Конвенција, може да биде обезбеден преку два типа на процедури:

1. Административни (кога се остварува преку независно владино тело формирано со закон) и
2. Судски (кога се остварува преку надлежен суд).

Пристап до правда при повреда на правото за пристап до информации

Секое лице, кое бара одредена информација, а смета дека:

- Неговото барање било игнорирано,
- Неправедно одбиено (делумно или целосно),
- Неадекватно одговорено или
- Необработено на некој друг начин во согласност со одредбите на Архуската Конвенција

Има право да бара пристап до процедура на разгледување на неговото барање пред надлежен суд или некое друго независно и непристрасно тело формирано со закон. Архуската Конвенција превидува дека лицата не мора веднаш да го штитат тоа свое право за пристап на информации на суд, туку Владата може да формира специјални тела, кои независно би ги оцениле барањата на граѓаните.

При тоа, процедурата за пристап до правда мора да биде бесплатна или по ниска цена, така да цената не биде пречка лицата да можат да го остварат ова право. Одлуките на ова независно тело или судот се обврзувачки за органите на јавната власт.

Пристап до правда при повреда на правото за учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки

Доколку засегнатата јавност во процесот на донесување на одлуки за животната средина процени дека ова право и е повредено, има право да започне процедура за заштита на ова право. При тоа органите и телата кои се задолжени за пристап до правдата, во овој дел од Архуската Конвенција, треба да оценат дали засегнатата јавност имала „доволен интерес“ за учество во процесот на донесување на одлуки и дали тоа право и е загрозено.

Треба посебно да се нагласи дека, доколку некоја невладина организација, формирана согласно закон, е заинтересирана да биде вклучена во процесот на донесување на одлуки, според Архуската Конвенција, по дефиниција има доволен интерес, мора да и биде овозможено тоа право. При тоа, нема разлика дали организацијата е регистрирана или работи на територијата за која се однесува одлуката која треба да биде донесена.

Исто како и за пристап до информации, во случај на пристап до правда за процесот на донесување на одлуки од областа на животната средина, заштитата на правото треба да биде обврска на независно тело формирано од Владата, а дури потоа од страна на надлежен суд.

Државата е обврзана овие постапки за пристап до правдата да бидат:

- Фер,
- Праведни,
- Навремени и
- Не премногу скапи

За да се зголеми ефикасноста на процесите за пристап до правдата, државата е обврзана да се погрижи овие постапки да се транспарентни, односно јавноста да има пристап до административните и судските процедури кои се во разгледување. Исто така, државата се обврзува да формира соодветни механизми за помош, со цел да се намалат финансиските и останатите пречки за пристап до правдата.

Пристап до правда – постоечки практики

Во нашата држава одредени примери за овозможување на пристап до правдата на јавноста се:

1. Македонско здружение на млади правници (МЗМП)- <https://myla.org.mk/>

Тоа е независна, непрофитна професионална организација, која обезбедува правна помош и стратешки застапува за заштита на човековите права. МЗМП се стреми за промоција и унапредување на принципот на владеење на правото и влијае на јавните политики преку подготовка на истражувања и анализи.

- Во Март 2020 година МЗМП заедно со МАНУ и Центарот за правни истражувања и анализи (ЦПИА) организираа расправа на тема „Правна заштита на природата и животната средина и судска заштита на правото на животна средина“.
- Во јули 2019 година, МЗМП поднесе тужба пред Граѓанскиот суд, со која бара судот да утврди дека Владата на Република Северна Македонија, Министерството за животна средина и просторно планирање и Градот Скопје во периодот од 2007 до 2018 година, не презеле ефикасни мерки за намалување на концентрациите на ПМ2.5 и ПМ10 честичките во воздухот и како резултат на тоа ги повредиле правото на здравје, правото на здрава животна средина, правото на приватност на личниот и семејниот живот и правото на неповредливоста на домот.
- Во октомври/ноември 2019 година, МЗМП поднесе кривична пријава против носители на јавни функции поради пропуштање, односно неизвршување на дејствија за заштита на животната средина, кои според македонските закони, биле должни да ги спроведат.
- Изготвено правно мислење за правната регулираност на емисиите на штетни материи во воздухот.
- МЗМП стана дел од Архус центарот во Република Северна Македонија и во идниот период активно ќе обезбедува правна помош за прашања поврзани со животната средина.

2. Народен правобранител- <http://ombudsman.mk/>

Народниот правобранител или Омбудсманот е специфичен, посебен, стручен и независен орган со овластувања за заштита на правата на граѓаните, што значи не е законодавно тело, извршна ниту судска власт, а уште помалку државен обвинител или орган на инспекција и надзор. Неговото значење и специфичноста на функцијата е токму во начинот на неговото дејствување и однесување. Методот и начинот на дејствување на Народниот правобранител се состои во давање предлози, совети, сугестии, соработка, подучување, умешност да се сослуша човекот и правовремено да дејствува во насока за остварување на правата на граѓаните.

Народниот правобранител како носител на функцијата е транспарентен, а канцеларијата во секој момент е отворена и достапна за секој граѓанин на Република Северна Македонија или секое друго лице.

Надлежност на Народниот правобранител е и преземање активности и мерки за заштита на принципот на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во државната администрација, во единиците на локалната самоуправа и во јавните институции и агенции.

Меѓу областите кои му се дадени како право и надлежност на Народниот правобранител, а се во врска со начелата на Архуската Конвенција, спаѓаат:

- Здравствената заштита;
- Урбанизам и градежништво;
- Заштитата на животната средина.

This project is funded by
European Union

Издавач:

Здружение за развој, едукација и еколошка етика – ПОЛИМАТ 13
ул. Маршал Тито бр.64
1484 Богданци
info.polymath13@gmail.com
www.polymath13.mk

Проектот „Архус столче“ е регрантиран во рамките на националниот проект „Градење на капацитетите на граѓанските организации за животна средина за зголемување на демократските процеси во Македонија“ кој го спроведуваат ЗОР Милиеуконтат Македонија и ЗИЖС Развојна програма, финансиран од Европската Унија.

Документот и целата содржина во него се личен став на организациите кои го спроведуваат проектот и во ниту еден случај не може да се подразбира дека целиот документ, или било кој негов дел ги одразува ставовите на Европската Унија.

The project implemented by Milieukontakt
Macedonia and SEE Development Program

